

provincie **HOLLAND**
ZUID

GS brief aan Provinciale Staten

Postadres Provinciehuis
Postbus 90602
2509 LP Den Haag
T 070 - 441 66 11
www.zuid-holland.nl

Datum
8 maart 2022

Ons kenmerk
PZH-2022-798930245
DOS-2007-0000072

Bijlagen
1: Hoofdrapport KSO 2021: Winkelen in veranderende tijden

Aan Provinciale Staten

Onderwerp
Koopstromenonderzoek 2021
en vervolgtraject

Geachte Statenleden,

Inleiding

Veel gemeenten, regio's en provincies voeren detailhandelsbeleid. Vaak met het uitgangspunt om de bestaande detailhandelsstructuur zoveel als mogelijk in stand te houden en te versterken om daarmee centra en binnensteden levendig en vitaal te laten blijven. Actuele kennis over consumentengedrag en het ruimtelijk-economisch functioneren van winkelcentra vormt een belangrijke bouwsteen voor detailhandelsbeleid. Koopstromenonderzoek (KSO) biedt deze informatie. Daarnaast geeft KSO inzicht in kwalitatieve gegevens vanuit de consument, zoals de waardering van winkelgebieden, parkeervoorzieningen of bijvoorbeeld openingstijden.

Koopstromenonderzoek in 4 provincies

De meest recente KSO's in de Randstad-provincies vonden plaats in 2016 en 2018. De behoefte aan actuele data is groot. Om de feitelijke ontwikkelingen in de detailhandel scherper te kunnen volgen, hebben de provincies Noord-Holland, Utrecht, Zuid-Holland en Noord-Brabant daarom in 2021 een nieuw koopstromenonderzoek (KSO 2021) uit laten voeren.

Het KSO 2021 kent een bredere insteek dan vorige edities: naast detailhandel komt ook de functie van horeca in centrumgebieden in beeld. Ook staat het onderzoek nadrukkelijk stil bij de impact van de coronacrisis op bezoekersstromen en op de perspectieven voor de detailhandel en horeca. KSO 2021 tracht zo goed mogelijk onderscheid te maken tussen autonome ontwikkelingen sinds 2016 en de invloed van de coronaomstandigheden. Er zijn meer dan 180.000 consumenten geënquêteerd, midden in de coronapandemie, maar wel in een periode met weinig restricties voor detailhandel en horeca. Het onderzoek is uitgevoerd door I&O Research, Bureau Stedelijke Planning en BRO.

Met deze brief bieden wij u de uitkomsten van KSO 2021 aan en beschrijven wij kort het vervolgtraject.

Hoofdrapport, factsheets en online tool KSO 2021

Het hoofdrapport treft u aan in de bijlage en geeft een overzicht van de belangrijkste uitkomsten op hoofdlijnen. Aanvullend zijn op www.kso2021.nl factsheets beschikbaar met gedetailleerde informatie over 196 gemeenten en ruim 600 aankooplocaties, waarvan 178 in Zuid-Holland. Er is op de website ook een rekentool en een kaartenfunctie te vinden zodat de data breed toepasbaar zijn voor andere overheden, marktpartijen en onderzoeksbureaus.

Corona versnelt ontwikkelingen

De onderzoekers van het KSO 2021 geven aan dat de coronapandemie gevolgen heeft voor de kooporiëntaties en -overwegingen van consumenten en daarmee ook op het functioneren van de detailhandel en horeca. Er is een nieuwe realiteit ontstaan waarbij de toekomst minder goed voorspelbaar is. Het KSO 2021 laat ook zien dat corona impact heeft op het (ruimtelijk) koopgedrag van mensen maar nog niet de verwachte gamechanger is. Ontwikkelingen die in het verleden zijn ingezet, bijvoorbeeld op het gebied van online bestedingen, minder fysieke winkels en meer andere (consumentgerichte) functies in winkelgebieden zoals horeca, worden door corona versneld.

De opmars van online winkelen en boodschappen doen zet zich voort. Veel consumenten, en vooral jongeren, geven aan dat dit online koopgedrag wel eens blijvend zou kunnen zijn. Ook wordt meer online besteed en minder recreatief gewinkeld als het gaat om mode, huishoudelijke en luxe goederen en producten voor sport en hobby. Met recreatief winkelen wordt bedoeld dat het plezierige uitje in bijvoorbeeld een binnenstad op zaterdagmiddag belangrijker is dan uiteindelijk een aankoop doen. Deze tendens was voor de coronapandemie al zichtbaar, maar raakt nu ook de grotere binnensteden. De terugval van het toerisme heeft hier ook aan bijgedragen. In de afgelopen jaren nam het aantal winkels in het onderzoeksgebied aanzienlijk af, vooral in de niet-dagelijkse en recreatieve sector.

De grotere winkelgebieden ondergaan in algemene zin een transitie en veranderen steeds meer in centrumgebieden met minder winkels en een grotere aanwezigheid van andere (consumentgerichte) functies. In zijn algemeenheid veranderen ook de middelgrote centra. De recreatieve detailhandelssector trekt zich hier eveneens steeds meer terug. Die plekken worden regelmatig opgevuld door dagelijkse detailhandel en wijkgerichte functies.

Meer bestedingen dagelijkse artikelen (bijvoorbeeld supermarkten, bakker/slager, drogisterij)

Door onder andere hogere bestedingen en bevolkingsgroei wordt er meer uitgegeven aan dagelijkse artikelen. Dit is op zich een goed teken voor de kleine centrumgebieden die zich meer richten op dagelijkse boodschappen. Doordat de stijging van de bestedingen in winkels minder sterk was dan online is het van belang dat deze gebieden blijven werken aan uitstraling en functionaliteit. De kooporiëntaties van consumenten op winkelgebieden voor dagelijkse artikelen neemt over het algemeen niet alleen af door toename van de online bestedingen maar ook door meer bezoeken aan solitaire supermarkten.

Meer functioneel en doelgerichte aankopen

Consumenten zijn ook functioneler en doelgerichter gaan kopen. Dit betekent dat consumenten vooraf een koopdoel hebben en daarvoor naar een winkel gaan. Het doen van een aankoop is belangrijk en niet, zoals bij recreatief winkelen, het plezierige uitje. Een reden dat consumenten meer functioneel en doelgerichter koopgedrag laten zien, komt enerzijds door de hoogconjunctuur maar ook hier is een

effect van de coronapandemie zichtbaar (thuiswerken, vermijden drukke plekken en korter winkelen). De fysieke bestedingen in winkels met doe-het-zelf, tuinartikelen en woninginrichting zijn gestegen, hoewel ook hier minder hard dan online. Een deel van deze winkels ligt op solitaire of grootschalige locaties, goed bereikbaar met auto en mogelijkheid om afstand te houden. Dat de grootschalige locaties op dit moment goed functioneren, wil niet per definitie zeggen dat dit in de toekomst ook zo zal zijn. Bestedingen in die sectoren zijn altijd conjunctuurgevoelig en nu positief onder invloed van de gevolgen van corona. De onderzoekers stellen dat grootschalige locaties complementair zijn aan binnensteden en niet die rol over zouden moeten nemen. Verruiming van vestigingsmogelijkheden voor andere branches kan negatief uitpakken en een wissel trekken op reguliere winkelgebieden.

Het gevolg van dit alles is dat het functioneren van bepaalde winkel- en centrumgebieden (verder) onder druk is komen te staan met daarmee een dreigende afnemende vitaliteit en aantrekkelijkheid tot gevolg. De onderzoekers geven aan dat dit vraagt om bezinning bij de planning van voorzieningen in nieuwe stadswijken en woongebieden en bij de opgaven waar de bestaande winkelgebieden voor staan, in de grootste binnensteden tot de kleinste dorpscentra.

Integrale blik op winkel- en centrumgebieden

De uitkomsten van het KSO 2021 laten zien dat het belangrijk is om integraal naar winkel- en centrumgebieden te kijken. De onderzoekers van het KSO 2021 noemen een aantal opgaven.

Er is bijvoorbeeld aandacht nodig voor nieuwe functiemixen. Detailhandel is nog steeds het belangrijkste bezoeks-motief voor centra, ondanks dat in bepaalde gebieden het draagvlak voor en het gebruik van winkels afneemt. Herontwikkeling en transformatie kan in sommige gevallen soelaas bieden als het functioneren van winkel- en centrumgebieden verslechterd en er wel een bruisend en kloppend stadshart gewenst is. Door het compacter maken van winkelgebieden en toevoegen van andere functies, zoals horeca, kunst/cultuur, ontspanning, dienstverlening en lokale ambachten, ontstaat betere synergie en combinatiebezoek. Hierdoor functioneren de voorzieningen als geheel beter dan de som der delen.

Maar bijvoorbeeld ook transformatie van winkels naar woningen in aanloopstraten biedt de mogelijkheid om gebieden enerzijds aantrekkelijk en levendig te houden en anderzijds bij te dragen aan de woningbouwopgave. Het is daarbij van belang om een juiste balans te vinden tussen de verschillende functies zodat er een goed evenwicht en optimale afstemming ontstaat tussen winkelen, efficiënt boodschappen doen en verblijven.

Ook is het belangrijk om primair te blijven investeren in bestaande winkel- en centrumgebieden en plancapaciteit daarbuiten, die kan leiden tot negatieve ruimtelijke effecten op centra, zoveel als mogelijk te saneren of te voorkomen.

Provinciaal detailhandelsbeleid

In het provinciale Omgevingsbeleid is het ruimtelijke detailhandelsbeleid opgenomen. Via het ruimtelijk beleid stuurt de provincie op nieuwe ruimtelijke detailhandelsontwikkelingen die van invloed zijn op het provinciale belang van attractieve en levendige winkel- en centrumgebieden. Dit is ook relevant voor het algemene woon-, werk- en leefklimaat in Zuid-Holland. Daarnaast heeft de provincie sinds een aantal jaren een flankerend beleidspakket (Aanpak Winkelgebieden) samengesteld waarmee via de

'uitgestoken hand' met gemeenten en lokale partijen de herontwikkelings- en transformatieopgaven in winkel- en centrumgebieden kunnen worden aangepakt.

Naar aanleiding van het KSO 2016 en KSO 2018 heeft de provincie Zuid-Holland een nadere analyse laten maken van de resultaten van beide koopstromenonderzoeken om te bezien of het provinciaal detailhandelsbeleid op onderdelen aanpassing behoeft. Dit heeft toen op onderdelen geleid tot enkele kleine wijzigingen en actualisaties in het Omgevingsbeleid en de start van de Aanpak Winkelgebieden.

Verdiepende analyse KSO 2021 in relatie tot provinciaal beleid

De uitkomsten van het KSO 2021 passen bij het provinciale detailhandelsbeleid en geven dat er geen grote beleidswijzigingen nodig zijn. Het KSO 2021 is echter ook nu weer aanleiding om op basis van een verdiepende analyse het huidige provinciale beleid te beoordelen en te kijken of er op onderdelen misschien beperkte actualisaties nodig zijn om het beleid actueel en toekomstbestendig te houden. In dat kader wordt ook gekeken hoe regionale afstemming en samenwerking op het detailhandelsdossier in de Zuid-Hollandse context verbeterd zou kunnen worden.

Onderzoeken hier naar worden momenteel uitgevoerd. Mede op basis van de rapportages die hieruit voortvloeien, zullen wij medio dit jaar met u het gesprek voeren over voorgestelde actualisaties binnen het detailhandelsbeleid (Omgevingsbeleid en Aanpak Winkelgebieden), met daarbij het aandachtspunt dat deze coalitie heeft aangegeven om het beleid rond perifere detailhandelsvestigingen te handhaven.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
secretaris, voorzitter,

drs. H.M.M. Koek

drs. J. Smit